

MORSETEKENS

Help
Morsetekens
de crisis
door!

Fijne
feestdagen
en een gezond
2023!

Morsetekens

Dit magazine is ter bevordering van de onderlinge communicatie samengesteld voor de bewoners van het Morsdistrict te Leiden en door vrijwilligers uit het Morsdistrict.

We houden u zoveel mogelijk op de hoogte over allerlei gebeurtenissen in de wijk, mede door informatie die u ons stuurt. Voor het insturen van informatie zie de sluitingsdata.

Inhoud

o.a.:

- Puzzelwinnaar | 4
- Help Morsetekens de crisis door | 4
- Nieuwe redactieleden | 5
- Wijkvereniging Lage Mors | 6
- Wijkboa en Wijkagent | 10
- Burendag | 12
- Centenschooltje | 14
- Morse Mondialen | 20
- Leo Zeldenrust tekent Leiden | 22
- Bakker Raaphorst blijft | 24
- Dieren van de Mors | 25

Correspondentie

Wijkmagazine 'Morsetekens'
p/a Huis van de Buurt Morschwijk
Topaaslaan 19
2332 JC Leiden
info@morsetekens.nl

2023
Sluitingsdatum insturen kopij:
1^e nr: 12 februari
2^e nr: 14 mei
3^e nr: 27 augustus
4^e nr: 12 november

Verschijsing:
1^e nr : 13 maart
2^e nr: 26 juni
3^e nr: 2 oktober
4^e nr: 15 december

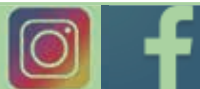
Verschijsing in:
Morsdistrict (Postcodegebied 2332)
Oplage: 4000
Voor meer informatie en/of advertentie-
mogelijkheden verwijzen wij naar onze
website www.morsetekens.nl

Redactie

Frauke Bokker	verspreiding
Wendy Buysse	redactie
Yvonne Nicase	vormgeving
Ger Koper	webmeester
Bart Hagedoorn	redactie
Nidia Gans	social media
Rémon de Jong	social media
Lia van der Laan	puzzels/redactie

Steungroep:

Koen Wessels	Morslint
Myrthe Zonneveld	Cultuurcoach
Mirjan van der Blom	Wijkregisseur
Femke Bolding	Buurtcoach

Morsetekens is ook digitaal beschikbaar op onze website www.morsetekens.nl en op Instagram en Facebook

Van de redactie

Hoe dat er aan toe gaat, daar op onze redactie? Tja, ieder doet een beetje haar of zijn ding: social media, redigeren, coördinatie, etc. De ruwe stukjes komen grotendeels binnen via email. En dan is er een grote groep die het magazine bezorgt.

Vast

Er zijn een paar vaste bijdragen: de puzzel, het interview met de prijswinnaar en de dierenbijdrage. Afgelopen jaar hadden we in elk nummer een stukje over eetbare planten in de Mors, maar dat houdt nu op. Ook is er een serie over de "Morse Mondialen." Er zijn er een paar die we nog niet besproken hebben. Sinds kort draagt ook de wijkvereniging Lage Mors regelmatig bij. Ook zijn er vaak bijdragen van de wijkregisseur of van de gemeente, zoals deze keer over het Werninkterrein en over de opvang aan het Maansteenpad. Of van de buurtcoach, die dit keer maar liefst drie stukjes leverde. Ook wijkagenten en -boa, de cultuurcoaches en andere instanties werkzaam in de Mors schrijven regelmatig iets, zoals dit keer bijvoorbeeld over de Burendag. We moeten ze er wel aan herinneren, vanzelf komt het niet vaak.

Op zoek

Tussen het verschijnen van de nummers door, gebeurt er van alles in de Mors. Willen we een onderwerp opnemen, dan zoeken we iemand die daar over kan schrijven. Zoals bijvoorbeeld Aad Akerboom en Jacques Thorn over het centschooltje. Of over de bakker Raaphorst die moet vechten tegen valse berichtgeving.

Het leukste is natuurlijk om zelf wat te schrijven. Over wat je zelf hebt georganiseerd, een wandeling of zoals dit keer een tentoonstelling. Die is weliswaar niet in de Mors maar wel

helemaal door – en vóór – de Morsbewoners!

Op weg naar een nieuw nummer

Als de contacten zijn gelegd en het duidelijk is welke artikelen er ongeveer gaan komen, zetten we alles in een spreadsheet. We maken dan meteen een schatting van het ruimtebeslag. We vragen auteurs hun materiaal in te leveren op een modelpagina met de goede bladindeling en lettergrootte. Dat helpt enorm om een betrouwbare schatting te krijgen, ook voor de schrijver.

Foto's zijn altijd weer een punt van zorg. Het magazine wordt met hoge kwaliteit gedrukt, maar dat betekent wel dat foto's in zo hoog mogelijke resolutie moeten worden aangeleverd. Dus whatsapp- of facebookfotootjes zijn niet voldoende. Zo langzamerhand weten de meeste auteurs wel wat er van ze verwacht wordt, maar het blijft opletten!

Afronding

En dan komt de sluitingsdatum. Die is er natuurlijk niet voor niets: te laat is te laat en dat doet soms pijn. We hebben tegen die tijd meestal meer dan genoeg kopij. Soms schuiven we dan een bijdrage door naar het volgende nummer. Inkorten of wat aanpassen gebeurt vaak, maar daar merkt u als lezer weinig van. Al het materiaal gaat eerst naar de redacteuren en vervolgens naar de vormgeefster. Na ongeveer drie weken is de proefversie klaar. Nog een keer goed nakijken en dan gaat de definitieve versie naar de drukker. Het rondbrengen door vrijwilligers kost één tot twee weken. En zo komt het bij U.

Ger Koper

Puzzelwinnaar

De puzzelwinnaar is deze keer Arthur van der Linden. Er waren 19 goede inzendingen. Arthur maakt de puzzel regelmatig, maar stuurt deze eigenlijk nooit in. Je ziet dat je dat toch maar beter kan doen. Arthur is geboren en getogen in de Mors. Tevens heeft hij in de Mors gewerkt als wijkagent. Politieagent is hij 41 jaar geweest. Hij leest dan ook graag Baantjer waar hij veel in herkent. Naast puzzelen is het liefste wat hij doet muziek maken. Hij speelt momenteel saxofoon, maar heeft verschillende blaasinstrumenten leren bespelen, zoals dwarsfluit. Net als de vorige winnaar, Aad van Biemen, speelt hij bij KNG en is zijn hele leven daar al lid van. Als jongen van 10 ging hij op kamp met Van Biemen. Ook speelt hij bij de band Liberation. De burgemeester heeft hem dan ook geridderd voor al zijn werk.

Ik ken Arthur nog van de vroegere Maranathakerk aan de Lage Morsweg. Hij speelde daar toen met Ger van der Keur aan het orgel, dwarsfluit. Naast muziek heeft Arthur nog een grote moestuin met groenten en fruit. Ook fruitbomen met appels, peren en pruimen.

Kortom, Arthur heeft geen tijd om zich te vervelen en dat doet hij ook niet. Hij is geïnteresseerd in geschiedenis. Hij heeft nog mooie foto's van Royal Air force uit 1943 en foto's uit de jaren 50 van de Mors. Die kunnen misschien een keer geplaatst worden in Morsetekens. De boekenbon kan hij dus goed gebruiken.

Lia van der Laan

Help Morsetekens de crisis door!

U zult het ook wel in de portemonnee voelen: de prijzen zijn behoorlijk gestegen. Men heeft het over meer dan 10%! Maar dat is nog niets vergeleken met de prijzen voor drukwerk, zoals het mooie magazine voor u (oplage 4000). Verleden jaar september betaalden we voor het drukwerk iets meer dan €1.150 en dit jaar bijna €1.900. Daar hadden we echt niet op gerekend. En volgend jaar zal het niet beter worden, we verwachten € 8.000 nodig te hebben voor druk- en andere onkosten.

Welke bijdragen kunnen we verwachten?

De gemeente heeft toegezegd de financiële bijdrage voor de wijkverenigingen volgend jaar te verhogen. Daar gaat Morsetekens, via de stichting Morslint en de wijkvereniging Lage Mors, ook van profiteren. Verder kunnen we de advertentiekosten verhogen. We verwachten hiermee € 4.500 binnen te krijgen.

Steun ons!

We komen dus naar verwachting iets minder dan €1 per huishouden **te kort** (€ 3.500 voor 4000 huishoudens Lage en Hoge Mors). Als U allemaal iets doneert, dan zijn wij uit de problemen. We besteden onze tijd liever aan het maken van een mooi magazine, dan aan geldzoekerij!

U kunt uw bijdrage storten op NL19 SNSB 0787 8562 23 t.n.v. **Stichting Vrienden van Morsetekens** te Leiden of gebruik de QR hiernaast.

Ger Koper

Nieuwe redactieleden

In de vorige Morsetekens plaatsten we een noodkreet. Die werd gehoord! Vijf mensen reageerden waarvan er drie eind van het jaar aan het werk gaan. Twee ervan wachten nog een paar maandjes. Wij vroegen de drie zich voor te stellen.

Arjen Schouten

Ik ben 59 jaar, geboren in Tiel, opgegroeid in Nieuwegein en woon sinds 2004 in de mooie Jacob Catslaan.

In de Morsetekens van oktober stond een noodoproep van de redactie voor nieuwe redactieleden waaronder een website-beheerder. Ik heb nog wel wat vrije tijd over en een ruime ervaring met de software waarop de website van Morsetekens draait. Het lijkt mij erg leuk om het team te gaan versterken. De komende jaren gaat er een hoop veranderen in het Morsdistrict en de gedrukte Morsetekens en ook de website voor het actuele nieuws zal een belangrijke bron van informatie zijn voor de bewoners.

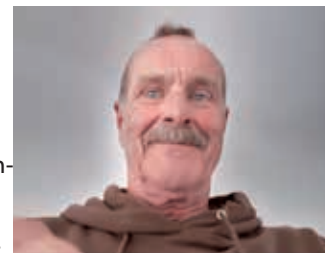
Victor Kiersing

Ik ben 68 jaar oud en ben historicus. Ik heb een groot deel van mijn volwassen leven gewerkt bij de afdeling Archeologie van de gemeente Den Haag. Daar deed ik historisch onderzoek en redactiewerk. Waarom meewerken aan Morsetekens? Ik vind dat belangrijk voor het 'buurtgevoel', de samenhang die ervoor moet zorgen dat het fijn is om in deze buurt te wonen. Het is ook daarom dat ik met andere vrijwilligers in de zomermaanden op zondag de dierenweide van Kweeklust openstel voor publiek.

Wim Dieker

Ik geniet sinds 3 jaar van mijn pensioen. Tijdens mijn werkzame leven heb ik verschillende banen gehad, vooral binnen de dienstverlenende sector. Na meerdere omzwervingen binnen en buiten Nederland woon ik sinds 1988 in de Lage Mors. Mijn ervaring met de wijk is dat het erg gezellig is met een hoge mate van solidariteit onder de buurtbewoners. Met mijn aanmelding als vrijwilliger hoop ik dat Morsetekens geen voortijdig einde hoeft mee te maken.

Participatie

Vrijdag 21 oktober vond de Energiemarkt plaats bij Speeltuinvereniging Morschkwartier. De energietransitie blijkt een groot thema in de wijk en dat was te zien aan de hoge opkomst: de hele zaal zat vol! De gemeente was aanwezig samen met de wijkambassadeur voor energie, plus twee bewoners die hun huis hebben verduurzaamd.

1. Isoleer als eerste alle buitenkanten: dak, vloer, glas & muren;
2. Vervang je oude CV-ketel, een nieuwe is gegarandeerd energiezuiniger;
3. Plaats zonnepanelen, hoe meer hoe beter, maar alles is welkom en bespaart direct;
4. Plaats ventilatoren aan de verwarming;
5. Sluit je deuren: kleinere ruimtes zijn sneller warm en warm te houden;
6. Zoek de koudebruggen (verbrekingen in de isolatie tussen buiten en binnen) in je huis en isoleer die;
7. Mechanische ventilatie: vochtige ruimtes zijn moeilijk te verwarmen en je voorkomt schimmel.

- Neem energiebesparende maatregelen mee in je verbouwingsplannen, dan kost het weinig extra maar je verdient het altijd terug.
- Meten van gas- en energieverbruik = weten. Met een slimme meter kun je bijvoorbeeld via website

https://www.minder_gas.nl/ inzicht krijgen wat je verbruik is. De wijkambassadeur Yung Lie en de energiecoaches kunnen helpen met de warmtecamera en eventueel een elektriciteitsmeter. Daarmee kun je warmteverlies in je huis of het stroomverbruik van bijvoorbeeld je koelkast meten. Lees meer over dit onderwerp op onze website: www.wvlagemors.nl.

De wijkvereniging zag dat er veel vragen zijn t.a.v. hoe je je huis kan verduurzamen in deze tijden. Wij willen graag vaker dit soort avonden organiseren. Wil jij hier

Woensdag 28 september kwam burgemeester Lenferink kennismaken met Wijkvereniging Lage Mors. Het was een prettig gesprek waarin de burgemeester leerde over de aanleidingen van de oprichting van de wijkvereniging en meer wilde weten over wat er zoal speelt in de wijk.

Hij veerde op toen we spraken over de Energiemarkt. Hij raadt bewoners vooral aan te gaan isoleren en daar waar kan, dit gezamenlijk in te kopen.

We stelden de burgemeester ook op de hoogte van de zorgen over de verkeersveiligheid in de wijk, nu er veel plannen zijn om twee keer zoveel woningen te bouwen in de Lage Mors. Hij zei dat het verkeer en de verkeersveiligheid een cruciale rol spelen bij elk bouwplan. Zo is dat momenteel het heikele punt bij het Werninkterrein aan de Amphoraweg.

Ook vroegen wij de burgemeester naar de onlangs gekapte bomen aan het Vossiusplein. De gemeente liet pas een dag van tevoren weten dat 7 grote populieren gekapt gingen worden, terwijl de vergunning daarvoor niet verleend was. De burgemeester heeft hier navraag over gedaan en heeft ons meegedeeld dat er sprake was van noodkap. Men was bang dat de bomen de voorspelde wind en regen van medio september niet zouden overleven en weghalen "dus echt dringend noodzakelijk was om grote schade/ongelukken te voorkomen". Samen met de bomenbond heeft de wijkvereniging een zienswijze ingediend op de procedure over de kapvergunning. Wij willen betere communicatie en compensatie van de bomen in onze wijk. De burgemeester beloofde hier beterschap in. Ondertussen is er bij het gezondheidscentrum ook een els voor de nood gekapt. De gemeente heeft beloofd hier een nieuwe els voor terug te plaatsen. Zie je zelf dat er boom wordt gekapt, laat het ons weten!

Kruispunt Plesmanlaan

Vrijdagochtend 14 oktober heeft de wijkvereniging raadsleden voorgelicht over de herinrichting van de kruising bij de Plesmanlaan/Vondellaan. De wijkvereniging had al in februari een zienswijze ingediend op het bestemmingsplan voor deze herinrichting. Ook heeft de wijkvereniging ingesproken op de raadscommissie van 18 oktober waarin dit bestemmingsplan

werd behandeld, en hebben we een zienswijze ingediend op het aangevraagde verkeersbesluit voor deze kruising.

Waarom? Wij zien deze verplaatsing van de kruising als een verslechtering voor onze wijk. De route naar de achterkant van het station wordt hierdoor namelijk minder goed. Het levert niets op voor de gehele Mors en dat vinden wij jammer. Op 10 november heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan toch vastgesteld. Wel met de nodige bezwaren van Sleutelstad, Partij voor de Dieren en de SP. De wijkvereniging zal zich blijven inzetten voor een leefbare wijk en een verbeterde ontsluiting van onze wijk.

Wil je meedenken over de Lage Mors, of heb je zelf een leuk idee? Meld je aan als lid via: www.wvlagemors.nl

Elke dag een avontuur bij BLOS!

Voorheen
Wonderland
Kinderopvang

Op onze kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang locaties in Leiden is elke dag een avontuur. Spelend ontdekt je kind wie het is en wat het in zich heeft.

Waarom kiezen voor BLOS kinderopvang?

- ♥ Veilige, liefdevolle omgeving
- ♥ Afwisselend activiteitenprogramma
- ♥ Gezonde voeding
- ♥ Foto's en berichten via de ouderapp
- ♥ Ook open tijdens schoolvakanties en studiedagen
- ♥ Ophalen na schooltijd

Kijk voor meer informatie op [blos.nl](https://www.blos.nl)

BLOS.
kinderopvang

Info-avond Maansteenpad

Op woensdag 9 november gingen burgemeester Henri Lenferink en wethouder Julius Terpstra met omwonenden van het Maansteenpad in gesprek over de tijdelijke noodopvanglocatie voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Na een kort welkomstwoord door programmamanager Simone Eefting (Gemeente Leiden), ging burgemeester Lenferink dieper in op het landelijke tekort aan goede opvangplekken.

Wethouder Terpstra van Wonen, Bouwen en Welzijn vertelde vervolgens over de specifieke locatie Maansteenpad. Tot september 2022 is die locatie gebruikt voor de opvang van dak- en thuislozen afkomstig uit de Nieuwe Energie. Het ging om een tijdelijke maatregel. De locatie heeft slaapvertrekken, een keuken, douches en woonkamers. Het pand staat nu leeg, terwijl er kinderen en jongeren onder erbarmelijke omstandigheden verblijven in Ter Apel. Daarom heeft het gemeentebestuur gekozen om deze locatie tijdelijk in te zetten voor opvang van minderjarige vluchtelingen. Hierop stelden aanwezigen een aantal vragen aan beide gemeentebestuurders.

Voor deze tijdelijke opvang van zes maanden zijn relatief weinig aanpassingen aan het gebouw nodig. In het gebouw kunnen 12-14 kinderen en jongeren 24 uur per dag vanaf 15 jaar en ouder worden opgevangen. Voogdijorganisaties 'Nidos' en 'Movement on the Ground' zorgen voor begeleiding en verzorging.

De jongeren hebben al een asielsstatus of zijn nog in afwachting van hun asielsprocedure.

Informatie voor omwonenden opvanglocatie Maansteenpad

Waar kunt u terecht voor vragen, meldingen of het aanbieden van hulp of spullen?

Algemene informatie over alleenstaande minderjarige vreemdelingen:
Website: <https://www.rgh-zoortleid.nl/onderwerpen/veerleiden/alleenstaande-minderjarige-vreemdelingen-omv>

Praktische vragen over het gebouw of contact over bewoners:
Movement on the Ground, via e-mail: amv@leidenvreemdelingen.nl

Overlast op straat of in het park:
Website: <https://gemeente.leiden.nl/bewoners-en-ondernemers/wonen-en-buizen/wonoverlast-melden/>

Contact gemeente:
Telefoonnummer 34 671, keuze 8 (na 10:00 uur) tussen 9:00 en 17:00 uur
<https://gemeente.leiden.nl/contact-en-openingstijden/>

Politie, niet spoedsaak:
Telefoonnummer 0900 - 8844 (24/7 bereikbaar)

Spoezhulp en noodsituaties:
Alarmnummer 112

Interesse in vrijwilligerswerk of heeft u iemand die u wilt aanbieden?
Movement on the Ground heeft dit graag.
Zie zijn website via: amv.leiden.nl/movementontheground.com

We danken u voor uw ideeën, hulp en betrokkenheid.

 Leiden

Deze asielpprocedure doorlopen ze vervolgens in de opvang in afwachting van een beslissing of zij een status krijgen. In de flyer hierboven vindt u informatie over waar u terecht kunt met vragen, meldingen of het aanbieden van hulp of spullen. In de tussentijd onderzoekt de gemeente Leiden welke invulling het pand in de toekomst zal krijgen.

Mirjan van der Blom, wijkregisseur

Chi Kung - Tai Chi

Slowfood for body and mind
www.taichileiden.nl
06-29518441

'Morse' wijkagent & -boa

In ons vorig nummer hebben de wijkagent en de wijkboa informatie gegeven over waarvoor je de politie en handhaving kunt (aan)spreken. Om de verschillen nog wat te verduidelijken zijn we met ze in gesprek gegaan.

Wat doet een wijkagent?

De wijkagent kent zijn/haar buurt heel goed en weet dan ook of speciale aandacht of inzet nodig is. De wijkagent krijgt na een melding via 0900- 8844 of via 112 (alleen bij spoed) een verzoek doorgestuurd als de collega's van de centrale niet verder komen. De wijkagent gaat dan dieper op deze melding in om te zien waar of bij wie deze melding het beste verholpen kan worden. Waar de wijkagent met de hulpvraag of probleemgevallen naar toe moet kan heel divers zijn:

- Sociaal wijkteam
- Woningbouwcoöperatie
- Thuis- /Jeugd & gezinsteams
- Verslavingszorg
- Gemeente
- Justitieel / GGZ reclassering etc.

De wijkagent werkt ook veel samen met de wijkboa. Zij hebben allebei hun eigen specialisme, maar soms zijn ze ook elkaars verlengde. De laatste twee jaar is deze samenwerking alleen maar geïntensiveerd. Het voordeel van de samenwerking is dat ze elkaar op de hoogte houden van de stand van zaken in de wijk.

Wat is een boa?

De afkorting staat voor "buitengewoon opsporingsambtenaar". Het is een ambtenaar in dienst van de gemeente en deze mag:

- Personen staande houden
- Iemands identiteit controleren
- Proces-verbaal opmaken
- Boetes uitschrijven
- Verdachten aanhouden

We hebben een lijst opgesteld van de meeste zaken waarvoor je of naar de wijkagent gaat of naar de wijkboa:

WIJKAGENT / POLITIE	WIJKBOA / HANDHAVING
strafrechtelijke zaken	leefbaarheid openbare ruimte
diefstal/vernielingen	afval overlast
vechtpartijen	honden overlast
geluidsoverlast	vergunningen (boten/steigers)
inbraak	fietswrakken
brand/brandstichting	inrij- verboden
oplichting	verkeersborden
aanrijdingen	jeugdoverlast
huiselijk geweld	overlast aanhangwagens/caravans
drugsoverlast	alcohol & drugsoverlast
openbare dronkenschap	drank horeca
burenruzies	ondermijning (illegale activiteiten bedrijven en diensten)
snelheidsovertredingen verkeer	overlast parkeren

Stan de wijkagent en Amy de wijkboa zijn o.a. verantwoordelijk voor het **Morsdistrict**. Zowel voor Stan als voor Amy is het duidelijk dat de burger blij is dat ze er voor de wijk zijn. Ze worden allebei regelmatig op de fiets gezien en gecomplimenteerd!

De waardering van de burgers blijkt uit het feit dat ze af en toe met taart komen. Ook komen mensen spontaan naar ze toe om te bedanken als ze bijvoorbeeld hebben gezien of bevestigd hebben gekregen dat na hun meldingen;

- hun eigen fiets of auto is teruggevonden,
- oude fietswrakken worden opgeruimd en meteen de straat een mooie schoonmaakbeurt krijgt,
- de wijkboa/agent de vele meldingen zijn gaan bundelen en op onderzoek zijn uitgegaan en vervolgens het probleem hebben opgelost.

Dus blijf melden, hoe meer meldingen, des te urgenter de zaak is en het door politie of de gemeente wordt opgepakt.

Stan van Egmond (wijkagent Lage Mors) en Amy Heruer (wijkboa) vinden het heerlijk om de verbinding te zijn in de wijk voor alle bewoners.

Hoe je ze kunt bereiken?

Elke **dinsdag** voor de **Hoge Mors**, van 10 tot 12 uur en elke **woensdag** voor de **Lage Mors**, van 14 tot 16 uur op het kantoortje van de Agaatlaan Hal B (Maansteenpad).

Of via internet:

- Wijkagenten | politie.nl
- Wijkboa's - Gemeente Leiden

Yvonne Nicasie

Stan van Egmond met Amy Heruer, niet op de foto Leon Luyten, wijkagent van de Hoge Mors

Burendag

Ik loop met onze hond Roxy buiten, als ik word aangesproken door Mo. Hij heet eigenlijk Mohammed, maar iedereen noemt hem Mo. "Esther, hier is vroeger toch altijd een feest geweest? Dat de kinderen konden spelen op straat en zo?" Ja, Mo, maar dat is heel lang geleden. "Kunnen wij niet zoiets doen? Met een springkussen en zo?" Nou, Mo, doe je best. "Ja, zegt Mo, maar ik weet niet hoe dat moet." Ik zucht... Ok, ik ga het regelen, maarrrrrr, jij gaat bij iedereen langs om te vragen of ze meedoen. "Ok, dat is goed".

Uiteindelijk besluit ik er Burendag van te maken, want niet alleen de kinderen willen weer gezelligheid, ook de ouderen horen erbij. Ik kom als medisch pedicure veel bij ouderen en wil deze er ook graag bij betrekken. Mijn man snapt er niks van dat ik dit doe. Ik ben ziek geweest, heel erg ziek zelfs en nog steeds niet de oude. Ik leg mijn man uit: "Het is fijn om eens te weten wie er in de straat woont en dat we weer eens naar elkaar omkijken." Mijn buurvrouw aan de overkant wist niet eens dat ik ziek was, totdat ze een berichtje van mij op facebook las....

Dus daarom Burendag, en leuk en gezellig dat het was! We hebben elkaar weer een beetje meer leren kennen en daar ging het om, sociale gezelligheid, gewoon in de straat....
Esther de Boer

Samen wandelen

Samen wandelen is gezellig en een extra stimulans om je op weg te helpen naar een betere conditie. Leeftijd speelt geen rol. Iedereen kan deelnemen omdat wandelen een veilige manier van bewegen is. Deze 6 toppers komen elke donderdag van 10.30-12.30 wandelen. Het startpunt is vanaf Huis van de Buurt Morschwijk.

Kom jij ook? We sluiten de wandeling gezamenlijk af met een kop koffie of thee.

Voor meer informatie kan je contact opnemen met Buurtsportcoach Jeffrey Broos: Jeffrey.broos@incluzio.nl of 06 4298 5830

Werninkterrein

Aan het eind van de zomer ontvingen wij het bericht van de heer Carlo Cornelis dat hij het projectleiderschap over het project Werninkterrein opzegt. Het kwam in het nieuws, want Carlo leek dat niet geheel vrijwillig gedaan te hebben. Eind september kregen we het bericht dat er een nieuwe projectleider was aangesteld: Peter Stokkermans. Wij vroegen hem de plannen voor de komende tijd te ontvouwen.

Het Werninkterrein heeft al een mooi traject gelopen. Sinds de vaststelling van de gebiedsvisie door de gemeenteraad in juli 2021 is ABB Bouwgroep bezig geweest met de verdere uitwerking van de stedenbouwkundige plannen, dit vormt de basis voor het ontwerp bestemmingsplan.

Op de achtergrond wordt er nu hard gewerkt om het ontwerp bestemmingsplan eind dit jaar klaar te hebben om ter inzage te leggen. In het bestemmingsplan staan de gebruiks- en de bouw mogelijkheden voor het gebied. Hierin staan ook welke regels er gelden voor het bouwen en de voorwaarden voor het parkeren van auto's of voor het verkeer dat de wijk in- en uitrijdt. Voor de periode van terinzagelegging willen wij de plannen ook nog op doemee.leiden.nl zetten, zoals iedereen gewend is bij dit project.

Peter Stokkermans, projectleider

SKIKO'S
DailyCafé
Fresh pizza's, pasta's & more...

Bestel online via de site
en blijf op de hoogte van
onze acties

Meld je aan
en spaar voor korting!

WWW.SKIKOS.NL

Lage morsweg 20 | 2332 XC | Leiden

☎ 071 364 5308 | [Facebook](https://www.facebook.com/skikosdailycafe) | [Instagram](https://www.instagram.com/skikosdailycafe) | [TikTok](https://www.tiktok.com/@skikosdailycafe)

De geschiedenis van het centenschooltje

Aan de Hoge Morsweg 117, achter een parkeer- en opslagterrein staat een witgekalkt, verwaarloosd gebouw met boven de ingang nog net zichtbaar het woord Drukkerijmuseum: het voormalige centenschooltje.

Toen de Hoge Morsweg bij Oegstgeest hoorde, was het een heterogene buurt met lintbebouwing vanaf de Haagse Schouw tot de Morsweg in Leiden. De band van de bewoners van dit Oegstgeester buurtje met Leiden was dubbel. Men voelde zich Oegstgeestenaar, maar Leiden was veel dichterbij en de kinderen gingen in de stad naar school. Toen de onderwijswet in 1857 (minder leerlingen per onderwijzer) en in 1878 (het schoolgebouw moest een minimum aantal m³ per leerling hebben) werd verbeterd, kostte het de gemeente dus veel meer geld om al die kinderen volgens de nieuwe eisen te onderwijzen. Leiden vroeg voor niet-Leidse kinderen f 25,- per kind per jaar. Dit vond men zo duur dat Oegstgeest in 1879 aan de Hoge Morsweg een eigen gemeenteschool bouwde: het centenschooltje.

Binnen een jaar werd de gemeenteschool met onderwijzerswoning gerealiseerd door Willem Cornelis Mulder. Deze zeer jonge architect stond aan het begin van een imposante carrière en zou o.a. het Leidse Volkshuis (Apothekersdijk), Uitgeverij Sijthoff (Doezastraat), het pand van 'North End' (hoek Rapenburg-Noordeinde) en 'de Volharding' (nu restaurant in de Haven) en de arbeiderswoningen 'De Volharding' (Rijnsburgersingel) bouwen.

De school is een eenvoudig gebouw van één bouwlaag met muren van baksteen en een dak van

Hoge Mors gemeenteschool 2010, detail opschrift

14 Morsetekens

rode en grijze dakpannen. In eerste instantie was het schoolgebouw symmetrisch met in het midden de entree. Het bestond uit twee lokalen onder een schilddak en aan de voorzijde een lager en plat gedekt bouwdeel voor de gang. Voor de school lag een schoolplein, van de straat gescheiden met een hek. In 1900 was de school te klein en is er aan de linkerkant een lokaal aangebouwd en is tevens de gang verlengd.

Tot halverwege de dertiger jaren werd er onderwijs gegeven. Opvallend genoeg was de laatste hoofdonderwijzer van deze Openbare School dhr. van Noort, een overtuigd katholiek. De katholieke jeugd ging in Leiden naar school! Daarna sloot de school en moesten de kinderen een andere school zoeken. Velen gingen naar de lagere school aan

de Potgieterlaan, later de meisjes-MULO.

Vanaf de sluiting halverwege de jaren '30 tot '40 was het een soort bedrijfsverzamelgebouw avant-la-lettre met enkele kleine bedrijfjes.

In 1940 vestigde zich de familie van Zanten er met een tapijten- en mattenfabriekje. Hier werkten veel mensen uit de buurt. Het, vanaf straat gezien, rechter lokaal werd de toonzaal. De familie van Zanten woonde in de boomgaard van Van Egmond. Dit is nu het gebied tussen de Hoge Morsweg, Turkooislaan en Tijgeroogstraat. Hier stond een groot houten huis op een frame met wielen er onder. Dit frame was afgedekt met houten platen. De lokale jeugd, inclusief de kinderen van Van Zanten hadden achter deze platen onder het huis hun stiekeme clubhuis. Het bedrijf verhuisde begin jaren '60 naar Zoeterwoude, tegenover de plek waar nu de Rijnkeboulevard is. Niet veel later is dhr. van Zanten, vrij jong, overleden.

Hoge Mors 1948 Gemeenteschool Koninginnedag vlnr RvTil mevr en burg Baumann Bakels de Neeff

Hoge Mors 1958 christelijkeschool Koninginnedag, vlnr v. Egmond, Koerten Kooloos Bakels du Boeuff

Tussen 1999 en 2002 is het nog even gebruikt (en verbouwd) voor het Drukkerijmuseum. Daarna is het overgenomen door de gemeente.

In de jaren '60 is het gebouw overgenomen door de schuimplasticfabriek 'Schulpen Schuim'. De toonzaal werd tot woning verbouwd en bewoond door de opzichter van dit bedrijf, de heer Fasseur. Deze naam is het enige waarover mijn twee mondelinge bronnen over de jaren '60-'70 het oneens zijn, de andere bron (beide kwamen er over de vloer!!) spreekt over dhr. Commandeur.

Hoge Morsweg jaren '30 Christelijke school oude nr 93 richting spoorbaan

De bijhorende onderwijzerswoning heeft twee verdiepingen en een zolder onder een zadeldak. De school staat parallel aan de weg, de onderwijzerswoning staat er dwars op. Samen met de lagere school aan de Leidse Herenstraat (toen Zoeterwoude) is deze combinatie school-onderwijzerswoning uniek in de regio.

De onderwijzerswoning is in particuliere handen (één van de Akerboom-gezinnen van de scheepswerf) en in zeer goede staat. Zij zijn nu ook eigenaar van het schoolgebouw. Wat ze daarmee van plan zijn, leest u op de volgende pagina.

Jacques Thorn

Hoge Mors Gemeenteschool ca 1940

Hoge Mors gemeenteschool 2010 parkeerplaats

Bronnen:

wikipedia, wikipedia.org/wiki/Gemeenteschool_Hoge_Morsweg

- erfgoedleiden.nl
- De school, een sieraad der gemeente; deel 1, 100 1940 Yteke Spoelstra, Unit Monumenten en Archeologie, Geschiedenis scholenbouw in Leiden.
- Mondelinge bronnen: Bij gebrek aan informatie over de periode 1935-1966 heb ik oude buurtbewoners als mondelinge bron aangeboord. Van mondelinge bronnen moet je er altijd meer dan één hebben:
 - Wijnand Rijsdam (geb. 1934) bleek een gouden greep. Hij kwam als kind bij een vriendje over de vloer die woonde in het tot woning omgebouwde rechter (vanaf straat) lokaal.
 - Simon Dirkse (1948) woonde in zijn jeugd enkele huizen verderop en kon zich de situatie nog goed herinneren.

Het nieuwe centenschooltje

Het centenschooltje ziet er nu verwaarloosd uit. Je zou het niet zeggen, maar het is nog een gemeentelijk monument ook. De onderwijswoning ernaast ziet er daarentegen nog patent uit!

Het plan van Akerboom Yacht Equipment (AYE), de huidige eigenaar, is om het schoolgebouw weer in oude luister te herstellen. Dat is te zeggen: van buiten dan. Dat betekent dan meteen dat de vroegere kleuren, zoals die bij de onderwijzerswoning nog zichtbaar zijn, terug zullen komen. Dus blauwrode baksteen muren, “grachtengroene” deuren en “mergelwitte” kozijnen. De dakpannen blijven zoveel mogelijk dezelfde.

De klassieke indeling van de school (aan de voorkant een grote gang voor drie klaslokalen) blijft behouden, maar de lokalen krijgen een andere bestemming. Het rechter- en middelste lokaal worden samengevoegd tot een kantine-ruimte met links de keuken.

Kantine

Spreekkamer

Achterzijde

Boven in het middelste lokaal komt een galerij naar spreek- en werkkamertjes boven het rechter lokaal. Een wenteltrap tegen de muur naar het lokaal aan de linkerkant geeft toegang tot de galerij. Boven het linker lokaal wil men een vergaderruimte maken. Het geheel lijkt ons groot genoeg om ook cursussen te geven: dan blijft het toch nog een beetje een schooltje!

Ger Koper, impressietekeningen van OX Architecten, Leiden

Tijd om te stoppen

Bart Ouwerkerk was een graag geziene vrijwilliger in Huis van de Buurt Morschwijk. Zo hielp hij Valentijn (sociaal beheerder) bij van alles en nog wat, runde samen met vrijwilliger Amina de wijktafel en was gastheer voor de tafeltennisclub. Maar naast dit alles had Bart een boel neventaken: hij was de rechterhand van de sociaal beheerder. Bart was een man met een groot gevoel voor verantwoordelijkheid maar vooral met een groot hart!

Vrijwilligerswerk doet Bart al zijn hele leven. Toen hij een jongen van 16 jaar was, begon hij met vrijwilligerswerk in clubhuis de Meer, dat gevestigd was aan de Lage Rijndijk in Leiden. Hij begeleidde daar de jongens van een houtbewerklingsclubje en heeft dit tot aan zijn dienstplicht gedaan. In zijn dienstitjd heeft Bart zich opgewerkt tot hofmeester en leerde de jongens de beginselen van de horeca.

Na deze periode is Bart als vrijwilliger aan de slag gegaan bij Pater de Ponti. Hij draaide nergens zijn hand voor om. Bart was te vinden achter de bar bij clubhuis de Zevensprong en was betrokken bij de honken onder de flats, dit waren in die tijd een soort ontmoetingsplekken voor de buurtbewoners.

Bart was en is nog steeds een multitalent. Zo gaf hij dansles en begeleidde een biljartclubje vlak bij de Pieterskerk.

Zo'n 22 jaar geleden is Bart voorzitter geworden van de Leidse Tamtam. Organiseren was op zijn lijf geschreven: van muziek, theater en diverse culturele activiteiten.

De laatste jaren kookt hij twee keer in de maand voor zo'n 60 gasten in Huis van de Buurt de Kooi. Bart was in al die jaren van vrijwilligerswerk een echte buurthuisstijger.

Nu is het tijd om te stoppen met vrijwilligerswerk, vindt Bart Ouwerkerk. Bart is inmiddels 83 jaar en het is tijd om zijn pensioen een andere invulling te geven. Gewoon even niks, een visje vangen of met een bootje het water op. Maar vooral tijd doorbrengen met zijn dochter en kleindochter die in de Achterhoek wonen. En wie weet zegt Bart Leiden vaarwel en gaat hij die kant op.

Bart, wij gaan je missen! Namens de bewoners, vrijwilligers en medewerkers van huis van de Buurt Morschwijk

Femke Bolding

Recept Sleedoorngelei

Aan het fietspad langs de Doctor Lelylaan (kant Hoge Mors) staan heel veel sleedoorns (*Prunus spinosa*). Deze struik heeft lange doorns. Hij bloeit vroeg in het voorjaar met fijne witte bloesem en krijgt dan pas blad en in de winter heeft hij kleine donkerpaarse pruimpjes. Die zijn ontzettend wrang (slee) om zo te eten. Als de vorst eroverheen is geweest, zijn ze heerlijk voor jam en likeur. Je kunt de vruchten ook plukken en zelf een paar dagen in de vriezer doen, want de winters zijn steeds minder streng. In de prehistorie werden de pruimen veel gebruikt. Archeologen vinden vaak pitten terug in opgravingen. De doorns werden vroeger gebruikt als houten spijkertjes om bijvoorbeeld schoenzolen mee vast te zetten.

Herkennen: struik tot 6 meter hoog met witte bloesem, ovale blaadjes en paarse kleine pruimen.

Wanneer plukken: november - december

Gebruik: jam, moes, likeur, thee (gedroogde vruchten)

Recept voor sleedoorngelei

Nodig: 500 gram sleedoornpruimpjes, suiker (hetzelfde gewicht als het sap), 250 gram appel

Vries de pruimen 3 dagen in. Kook de vruchten en zeef de moes. Weeg het sap en voeg dezelfde hoeveelheid suiker toe. Doe de appel in stukjes erbij. Kook alles samen zo'n 10 minuten. Giet de geleï in schone potten en laat rechtop afkoelen. De potten trekken vanzelf vacuüm. Geleermiddel is niet nodig.

Eetbare Plantenwandeling 6 januari

Bij voldoende belangstelling gaan we op donderdag 6 januari 2023 van 10 tot 13 uur weer wandelen, plukken en koken vanuit Huis van de Buurt Morschwijk aan de Topaaslaan 19. Deelname: 8 euro. Aanmelden: elisgrootveld@gmail.com of 06-1851 9714

Voor meer activiteiten in de natuur kun je kijken op: www.plant-aardig.info

Ellis Grootveld

Hij helpen u graag bij pijnklachten of problemen bij het bewegen

Locaties:

Gezondheidscentrum Vondellaan, Vondellaan 35Ac, 2332AA Leiden
Schouwenhove 22, 2332 DP Leiden

Contact? info@fysiotherapievondellaan.nl of 071 5761757.

Meer info? www.fysiotherapievondellaan.nl

De Morse Mondialen

Ook dit nummer presenteren we weer een van de Morse Mondialen. Na Erik Kerkvliet, Celine Michel, Reinout van Dijk gaat het ditmaal over Hans Iterson. Net als de andere leden van het kunstcollectief exposeren ze sinds maart 2022 in een mooi pand in de binnenstad.

Wat is de achtergrond van Hans Iterson?

Hans woont al 20 jaar in de Hoge Mors en heeft 45 jaar als fiscalist gewerkt bij de Belastingdienst.

Wat is het werk van Hans?

Hans is bij de start van zijn pensioen, zo'n acht jaar geleden begonnen met vele schildercursussen o.a. bij de bekende Leidenaar Dick Bakhuizen van den Brink, tevens oprichter van het kunstenaarscollectief De Leidsche Mondialen.

Hans heeft thuis zijn atelier en krijgt inspiratie van de foto's die hij zelf heeft gemaakt tijdens zijn reizen. Hij heeft veel reizen gemaakt door Europa, maar Noorwegen heeft een speciale indruk op hem gemaakt. Hans is nu bedreven in olieverfschilderijen en zijn schilderij is impressionisme. Hij richt zich op het schilderen van de beleving van het moment.

Waar is het van Hans werk te bewonderen?

Net als de andere Leidsche Mondialen in de Stadttimmerwerf aan het Galgewater, hun expositieruimte (geopend van woensdag t/m zondag van 11.00 uur tot 16.00 uur).

Maar ook op de website van deleidschemondialen.nl of op facebook @Leidschemondialen.

Yvonne Nicasie

Eropuit! Daarna Lekker ontspannen.

Body & Beauty

medisch pedicure & schoonheidssalon

Jacob Catslaan 46, Leiden
Tel: 071-5761755
www.body-and-beauty.nl

Leo K. Zeldenrust

Twee redactieleden en onze huisfotograaf brachten bijna vergeten erfgoed weer tot leven. Lees hieronder hun relaas.

Als je op het wereldwijde web gaat zoeken naar tekeningen van Leo K. Zeldenrust, dan zie je meteen dat hij niet alleen veel gemaakt heeft, maar ook dat hij daarvoor allerlei plaatsen in Nederland bezocht heeft. Er zijn zelfs een paar tekeningen bekend uit België en Frankrijk. Dat was mijn ervaring een paar jaar geleden toen ik voor het archief van Leiden (ELO) het auteursrecht van Zeldenrust uitzocht.

Boekjes

Mijn aandacht werd getrokken door boekjes met de titel "Wandelingen door ...". Daar was er ook een over Leiden bij. Ze waren voor weinig geld te koop bij tweedehands boekwinkels. Dat wil zeggen: als je de portokosten niet meerekent. Met die kosten erbij kom je op ruim €10. Toen ik dat boekje over Leiden in handen had, was het een en al herkenning. In veel van de tekeningen zag ik de diverse hofjes die onze stad rijk is. Een aantal herkende ik helemaal niet. Op pad dus om die plekjes eens te bezoeken. Soms was het best wel even zoeken: weet u bijvoorbeeld waar de Klimmen-de Leeuwsteeg ligt? Andere plekjes bestonden gewoon niet meer: gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Maar helaas,

hoewel onze Mors toch best wel wat mooie oude gebouwen kent, ben ik van die nog geen tekening door Zeldenrust tegengekomen. Je zou hem er eigenlijk wel attent op willen maken dat er nog veel meer moois is, maar hij is al een tijdje geleden overleden. Hij leefde van 1905-1977. De meeste tekeningen dateren overigens uit de dertiger jaren.

Fotoreportage

Het boekje over Leiden bleef mij intrigeren. Ik kreeg het idee om eens foto's te maken vanuit precies dezelfde positie als Zeldenrust dat gedaan moet hebben.

Ik kwam er over te spreken met mijn buurvrouw Paula van Ommen. Zij is amateurfotograaf en maakt zo af en toe een foto voor ons magazine. Ze was gelijk geïnteresseerd in het project en ging aan de slag. Zoals gezegd, de meeste plekjes zijn snel gevonden, maar er waren een aantal puzzels die opgelost moesten worden. En... niet alle hofjes zijn meer algemeen toegankelijk. Paula ging heel precies te werk en zorgde er bijvoorbeeld ook voor dat de foto gemaakt werd in hetzelfde seizoen als de tekening: kale of volle bomen.

Soms was er wat frustratie: een tekenaar als Zeldenrust kon

spelen met het perspectief, hij kon het bijna altijd passend maken op zijn tekenvel. Met een fototoestel gaat dat niet. Overall zijn de afstanden dezelfde. Hoewel, Zeldenrust heeft er ook wel eens bij moeten "knoeien". In het archief is een tekening van het Academieggebouw aan het Rapenburg en daar heeft hij een klein stukje bovenaan het tekenvel geplakt om het spits van de toren af te maken.

Tentoonstelling en boekje

Na verloop van tijd begonnen we erover na te denken om foto's en tekeningen naast elkaar te presenteren. Het was even zoeken naar een geschikte locatie. We kwamen uit op de B+C-bibliotheek aan de Nieuwstraat. Daar is het voor iedereen toegankelijk.

Natuurlijk moet er dan een catalogus bij. Het vormgeven van zo'n boekje moet je aan een specialist overlaten. We vroegen daarom Yvonne Nicasie, zij doet dat al jaren voor ons magazine. Ook zij sprong er meteen in en begon enthousiast een eerste versie van het boekje te maken. Door beperkte financiële middelen konden niet alle foto's in de gedrukte versie, wel in de elektronische natuurlijk.

Resultaat

Het resultaat mag er zijn. In de omloop van de bibliotheek hangen nu zo'n 18 foto's met tekeningen. Vrijdag 5 november was de opening door oud-notaris Cees de Zeeuw. Hij vertelde

enthousiast over de voorgeschiedenis en de oprichting van de Stichting Beheer Erfgoed Leo K. Zeldenrust waar hij bij betrokken was. Ook de andere genodigden toonden zich enthousiast.

U kunt zelf ook de tentoonstelling tot 6 januari 2023 bekijken. De bibliotheek is alle dagen, maar niet alle zondagen geopend. U vindt daar, maar ook bij dit artikel, een QR-code die u wijst naar de digitale catalogus. Er zijn nog een paar boekjes beschikbaar. Die kunt u via www.erfgoed-zeldenrust.nl bestellen voor € 7,50 exclusief bezorging. Binnen Leiden is de bezorging gratis.

foto: Akshaya de Groot

Ger Koper, foto's Paula van Ommen, vormgeving Yvonne Nicasie.

foto: Emile van Aelst

Raaphorst bakt door

“Nee we stoppen niet” zegt Esther Raaphorst.

Veel klanten waren bezorgd dat bakkerij Raaphorst voor- goed het licht uitdoet na een artikel over de actie met waxi- nelichtjes tegen de energieprijzen in het Leidsch Dagblad. Op zaterdag 22 oktober was de winkel alleen verlicht met waxi- nelichtjes en de kop in de krant deed vele klanten schrikken.

Esther legt uit dat dit een eenmalige actie was tegen de torenhoge energieprijzen die niet gecompenseerd worden. Bakkers in het hele land deden mee aan de actie. Het kabinet heeft een plafond ingesteld voor de tegemoetkoming aan MKB-bedrijven. Ze moeten minimaal 12,5% van hun omzet kwijt zijn aan hun energiekosten. En ze krijgen maximaal de helft terug van hun gestegen energiekosten boven een door het kabinet ingestelde drempelprijs. Dit halen veel bakkers niet. Maar dat betekent niet dat ook voor hen de energieprijzen heel hoog worden. Bakkers die de afgelopen jaren al geïnvesteerd hebben in verduurzaming worden zo eigenlijk gestraft voor hun goede gedrag.

Esther zegt dat Raaphorst nog niet is moegestreden, maar moeilijk wordt het wel. Voorlopig redden ze het nog. Hun energie- contract loopt tot maart. De afgelopen jaren hebben ze al geïnvesteerd in duurzamer bakken. Nu zetten ze nog een tandje bij. Door bijvoorbeeld nog meer te letten op afbaktij- den, de volgorde waarin je de producten in de oven doet en

de gewassen bakkerskleding te drogen voor de warmte- bron in plaats van in de dro- ger. Maar wat er na maart ge- beurt, dat is koffiedik kijken. Ze hebben ook de gemeente benaderd om te zien wat die kan doen. Het is afwachten wat de gemeente maar ook de landelijke overheid verder gaat beslissen.

“Mijn opa startte de bakkerszaak in 1907. Het zou toch te gek zijn dat we twee we- reldoorlogen en recent de crisis en de pande- mie hebben overleefd en dan ten onder gaan in de energiecrisis,” aldus Esther.

In de Mors zijn nog weinig kleine winkels overgebleven. Wat mensen zich vaak niet realiseren, is de sociale functie van deze winkels voor de bewoners in de wijk.

Zo vertelt Esther dat voor veel oudere bewoners een brood halen bij de bakker ook een sociaal contact is. In samenwerking met Libertas checkt de chauffeur van Raaphorst of mevrouw Jansen (gefingerde naam) haar gordijnen wel open heeft en zo niet, belt hij even aan om te kijken of als goed gaat. De bakker doet meer dan alleen bakken. Maar een brood moet wel betaalbaar blijven voor de klant en voor de bakker.

Wendy Buysse

Echt iets lekkers!

Raaphorst
BROOD & BANKETBAKKERIJ

Tesselschadestraat 20
2332 BJ Leiden
T/F (071) 576 12 74

Gaasvliegen

Elfjes bestaan. Alleen zijn ze heel klein. Ze hebben vier tere vleugels van fijn, helder gaas en ze lopen op zes voetjes. We noemen ze Gaasvliegen.

De algemeenste soort heeft ook nog een echte elfennaam: Goudoogje (zie foto op grasspriet). Deze soort heeft glanzende oogjes, is rond de 15 mm (lichaam met vleugel) en is heldergroen van lijf en vleugeladering. Althans, dat is zo buiten de winter. Goudoogjes worden in de herfst beige (zie foto), om – hoe bijzonder – in de lente weer groen te kleuren. Dat is een heel goede camouflage. Als ze actief zijn groen in het groen en

bruin als ze inactief overwinteren op een bruine plek: in houtspelen of tussen dorre bladeren. Maar ze vallen wel op tegen een witte muur, want Goudoogjes zoeken voor de winter ook in gebouwen vorstvrije, koele plekken op: kelders, garages,

schuurtjes en tuinhuisjes. Ze zijn dus nagenoeg jaarrond in onze omgeving te vinden, in bebouwing, stadstuinjes, perken en parken van de Mors.

Groene gaasvliegen, hun uitgebreidere naam, hebben één of twee generaties per jaar. In tegenstelling tot het Goudoogje overwinteren de meeste andere soorten in hun popstadium. De eitjes worden afzonderlijk of in groepjes afgezet op bladeren; ze staan op dunne steeltjes. Nog een merkbaar-

digheid: de larven van de meeste soorten bedekken zich met "rommel" (insectenhuidjes); ze zijn daardoor nog slechter vindbaar. Maar de bruine larven van het Goudoogje (zie foto) bedekken zich niet. Zowel larven als volwassen dieren zijn vooral 's avonds en 's nachts actief. De volwassen beestjes, die maar moeizaam vliegen, kunnen op licht afkomen.

Hun voedingspatroon is nou niet bepaald "elferig". Met hun grote kaken kunnen de larven ook ons pijnlijk bijten. Ze zuigen vooral bladluizen uit; daarnaast wolluizen, mijten, tripsen en ander klein grut. Volwassen dieren eten allereerst honingdauw (bladluizenpoep), nectar en stuifmeel, maar diverse soorten eten ook bladluizen.

Voor tuinders zijn gaasvliegen zo nuttig dat ze ook worden ingezet als natuurlijke bestrijders. Een verdediging van volwassen gaasvliegen is hun onaangename geur. Maar ik heb dat nog nooit geroken. Gaasvliegen kunnen goed ultrasone geluiden horen. Nuttig als er een jagende, dus ultrasoon roepende, vleermuis langs komt, want de gaasvlieg laat zich dan snel vallen. Zelf maken ze ook ultrasone geluiden, om mogelijke partners te lokken. Hopelijk kan ik nog eens zo'n baltsroep opvangen met een vleermuisdetector. Met hun lange antennes ruiken ze ook elkaars sekslokstoffen.

Het Goudoogje mag dan heel algemeen zijn, een andere van de twintig Nederlandse soorten gaasvliegen gaat er met de naam Gewone gaasvlieg vandoor. Maar zo gewoon is deze

niet, hoewel ook deze soort in diverse biotopen aangetroffen kan worden. De kleur van lichaam en vleugels is blauwgroen, met op het lijf veel zwarte vlekken. Alle andere soorten zijn zeldzamer.

Voor de duidelijkheid, gaasvliegen zijn geen echte vliegen. Daar hebben ze niets mee van doen. Groene gaasvliegen vallen, net als onder meer Mierenleeuwen en de kleinere Bruine gaasvliegen, onder de Netvleugeligen. Maar welke soort Netvleugelige ook, wees blij met zulke beestjes in je tuin, op het balkon of in een koude kamer.

Gerard van der Klugt, tekst en foto's

Meer informatie: nl.wikipedia.org/wiki/Gaasvliegen
www.soortenbank.nl/soorten.php?soortengroep=insecten&id=429

PROFILE
DE FIETSSPECIALIST

Van Polanen

...daar mag je **méér** van verwachten!

**5 JAAR
GARANTIE
BIJ EEN E-BIKE***

*VRAAG NAAR DE VOORWAARDEN

**+
GRATIS
GROTERE
ACCU***

Morsweg 174 | 2332 ES Leiden | 071 531 34 98 | www.profilepolanen.nl

december 2022

REGEN	****	SCHUTTER
VLAMMEN	***	EGEL
RADIO	****	PRENT
WINTER	****	VERSCHIL
KOUD	****	DOOP
LOOF	***	SPOT
FIETS	*****	BOORD
BOEKEN	*****	ZOOL
HAM	*****	RECHT
TROPEN	*****	VERZUIM
CONTACT	*****	BOEK
VUREN	****	KACHEL
WINTER	****	VERSCHIL
SPEEL	****	KRANT
BUURT	****	MEIDERS

Oplossing oktober

LEER	BOEK	PRESENTATIE
STAM	BOOM	STRONK
DEUR	POST	ADRES
HAND	WERK	WOORD
WINKEL	STRAAT	VUIL
AUTO	DEUR	SLEUTEL
WERK	STRAF	MAAT
GEITEN	KAS	WINKEL
WATER	KANT	KLOSSEN
BERG	DAL	UREN
ZOMER	JAS	ZAK
BOOM	WORTEL	GETAL
HOOFD	STAD	HUIS

Oplossing: koperdraadjes

Vul op de plaats van de puntjes een woord in, zodat het met het eerste woord een nieuw woord vormt en met het laatste weer een ander woord vormt. Zet de "onderstreepte" letters naast elkaar en u heeft de oplossing.

Stuur uw oplossing vóór **1 februari 2023** naar: info@morsetekens.nl. Onder de goede inzenders wordt een cadeaubon ter waarde van 15 euro verloot.

MÖRSETEKENS

Wijkmagazine voor de Mors Leiden

www.morsetekens.nl